

Grant badawczy NCN dla archeologii

W rozstrzygniętym przed kilkoma dniami konkursie w ramach programu OPUS grant pod kierownictwem prof. dra hab. Sylwestra Czopka otrzymał dofinansowanie z Narodowego Centrum Nauki.

Projekt pt. Na granicy dwóch światów. Aglomeracja chotyńska scytyjskiego kręgu kulturowego - etap I: badania terenowe otrzymał finansowanie w wysokości 1 380 000 zł. Grant będzie realizowany przez następne 3 lata.

OPIS PROJEKTU

W VII-V wieku p.n.e. duża część Europy wschodniej znajdowała się pod bezpośrednim wpływem indoeuropejskich koczowniców, którzy przybywszy z głębi Azji na kilkaset lat zadomowili się na stepach nadczarnomorskich. Byli to znani ze źródeł pisanych Scytowie. Na północ, w strefie lasostepu wykształcił się pod ich wpływem charakterystyczny model kulturowy, którego istotnym elementem są duże grody - wielohektarowe warownie. W latach 2016-2017, w Chotyńcu koło Radymna w powiecie jarosławskim, niedaleko obecnej granicy z Ukrainą, zweryfikowano chronologię istniejącego tu grodziska. Ustalono, że pochodzi ono właśnie z wczesnej epoki żelaza. Znalezione w trakcie wstępnych badań wykopaliskowych zabytki (charakterystyczne grociki do strzał, brązowe szpile i ceramika) bardzo jednoznacznie wiążą to stanowisko właśnie z leśnostepowym wariantem scytyjskiego kręgu kulturowego. Najciekawszym artefaktem okazała się duża, malowana grecka amfora na wino. Jest to pierwszy przypadek znalezienia naczynia antycznego (VII/VI wieku BC) na obecnych ziemiach polskich. Badania prowadzone w sąsiedztwie grodziska ujawniły co najmniej kilkanaście osad otwartych z tego samego czasu i o takim samym zestawie materiałów ruchomych. Pozwala to sądzić, że zidentyfikowano znaczący ośrodek osadniczy, który nazwano enklawa świata scytyjskiego, którego granica musi być teraz przesunięta o co najmniej 250-300 km.

Celem projektu, który ma charakter terenowych, interdyscyplinarnych badań, jest także zbadanie całego regionu, aby móc dokładniej poznać jego funkcjonowanie we wszystkich aspektach. Mowa tu o chronologii, organizacji, znaczeniu, związkach kulturowych i charakterystyce kultury materialnej i duchowej. Ta ostatnia jest dość istotna, bowiem na grodzisku w Chotyńcu zlokalizowano i zaledwie częściowo zbadano kultowy obiekt w typie tzw. zolnika, charakterystyczny dla grodzisk wschodnioeuropejskich. Miejsce to obfituje w rewelacyjne znaleziska (tu znaleziono wspomnianą amforę), a także daje szansę rzadkich obserwacji zachowań obrzędowych. Plan badawczy projektu obejmuje badania nieinwazyjne (geofizyczne) całego grodziska i wybranych osad otwartych oraz szeroko zakrojone wykopaliska. Przewiduje się dokończenie badań zolnika, wykonanie dodatkowych przekopów przez wał (w miejscu, w którym jest dobrze czytelny oraz tam, gdzie jest już zniszczony, ale o czytelnych jeszcze śladach) i zbadanie wybranych miejsc na majdanie. Pozyskany w trakcie prac materiał zabytkowy będzie poddawany wszechstronnym analizom interdyscyplinarnym (archeozoologia, archeobotanika, archeometria). Wielkie znaczenie będzie miało datowanie radiowęglowe.

Zrealizowany projekt przyniesie tak interesujące źródła i obserwacje kontekstowe, że będzie możliwa odpowiedź na wiele stawianych dziś pytań o genezę, datowanie, organizację i związki aglomeracji chotyńskiej, wyjątkowego mikroregionu położonego na krańcach świata scytyjskiego. Jednocześnie będą musiały ulec przewartościowaniu dotychczasowe poglądy na temat obecności pojedynczych zabytków, tzw. scytyjskich znanych z Polski wschodniej i środkowej. Bardzo intrygująca jest obecnie

hipoteza, według której prawdopodobne jest, że badany w trakcie projektu region łączy się z ludem Neurów wymienianym przez Herodota (żyjącego w V wieku p.n.e.) jako posiadającym scytyjskie obyczaje i mieszkającym u źródeł Tyresu (tj. Dniestru).

Serdeczne gratulacje i życzenia owocnych poszukiwań.

